

Sygn. akt II AKa 222/14

WYROK

W IMIENIU RZECZYPOSPOLITEJ POLSKIEJ

Dnia 4 listopada 2014 r.

Sąd Apelacyjny w Białymstoku w II Wydziale Karnym w składzie

Przewodniczący	SSA Alina Kamińska
Sędziowie	SSA Nadzieja Surowiec SSA Andrzej Czapka (spr.)
Protokolant	Agnieszka Rezanow-Stöcker

przy udziale Prokuratora Prokuratury Okręgowej w Białymstoku – Danuty Dąbrowskiej – delegowanej do Prokuratury Apelacyjnej

po rozpoznaniu w dniu 4 listopada 2014 r.

sprawy **A. B. (1)**

o odszkodowanie

z powodu apelacji wniesionej przez pełnomocnika wnioskodawcy

od wyroku Sądu Okręgowego w Białymstoku

z dnia 18 czerwca 2014 r. sygn. akt III Ko 313/13

I. zmienia wyrok w zaskarżonej części w ten sposób, że kwotę zasądzoną w pkt. I zadośćuczynienia podwyższa do 41.400 (czterdziestu jeden tysięcy czterystu) złotych;

II. w pozostałej części zaskarżony wyrok utrzymuje w mocy;

III. zasądza od Skarbu Państwa na rzecz wnioskodawcy A. B. (1) kwotę 120 zł, tytułem zwrotu kosztów zastępstwa procesowego w postępowaniu odwoławczym;

IV. kosztami postępowania odwoławczego obciąża Skarb Państwa.

UZASADNIENIE

Pełnomocnik wnioskodawcy A. B. (1) wniósł o zadośćuczynienie od Skarbu Państwa na rzecz jego mocodawcy kwoty 246.631 zł tytułem odszkodowania za poniesioną szkodę i kwoty 50.000 zł tytułem zadośćuczynienia za doznaną krzywdę w związku z niewątpliwie niesłusznym zatrzymaniem i tymczasowym aresztowaniem w okresie od 25 kwietnia 2006r. do 29 sierpnia 2006r. w sprawie VII K (...) toczącej się przed Sądem Rejonowym w Białymstoku (VI Ds. (...) Prokuratury Okręgowej w Białymstoku).

Sąd Okręgowy w Białymstoku wyrokiem z dnia 18 czerwca 20145r. w sprawie III Ko 313/13 zasądził od Skarbu Państwa na rzecz wnioskodawcy kwotę 20.700 zł tytułem zadośćuczynienia z ustawowymi odsetkami od dnia uprawomocnienia się orzeczenia. Nadto zasądził od Skarbu Państwa na rzecz wnioskodawcy kwotę 144 zł tytułem zwrotu kosztów zastępstwa procesowego, w pozostałej części wniosek oddalił.

Apelację od powyższego orzeczenia na podstawie art. 427 § 1 i 2 k.p.k. oraz art. 438 pkt 2 i 3 k.p.k. zaskarżył pełnomocnik wnioskodawcy, który zarzucił mu:

I. obrazę przepisów postępowania mających wpływ na treść orzeczenia, a mianowicie:

1. art. 4 k.p.k. w zw. z art. 552 § 4 k.p.k. poprzez odmowę przyznania odszkodowania w całości, pomimo tego, że wnioskodawca wskutek niewątpliwie niesłusznego tymczasowego aresztowania doznał znacznego uszczerbienia w swoim majątku w wyniku tego, że uniemożliwiono mu awans zawodowy (a tym samym pozbawiono go większego uposażenia), zawieszono na ponad 7 lat z jednoczesnym obniżeniem wynagrodzenia, nie udzielono zgody na podjęcie dodatkowego zatrudnienia (mimo, że inni funkcjonariusze taką zgodę uzyskali), jak również doprowadzono do sytuacji, w której wnioskodawca musiał uiścić podatek według wyższego progu oraz ponieść wysokie koszty leczenia,
2. art. 7 k.p.k. w zw. z art. 410 k.p.k. poprzez naruszenie swobodnej oceny dowodów, zbagatelizowanie części osobowych źródeł dowodowych w szczególności świadków A. B. (2), T. B., W. B. i J. J. w zakresie ich zeznań dotyczących pobytu wnioskodawcy w areszcie oraz jego stanu po opuszczeniu aresztu, jak również jego sytuacji osobistej i zawodowej,
3. art. 366 § 1 k.p.k. poprzez brak dążności przewodniczącego do należytego wyjaśnienia wszystkich okoliczności sprawy, w szczególności okoliczności dotyczących obiektywnego ustalenia zadośćuczynienia i odszkodowania należnego wnioskodawcy wskutek niewątpliwie niesłusznego tymczasowego aresztowania;

II. błąd w ustaleniach faktycznych przyjętych za podstawę orzeczenia, mający wpływ na treść orzeczenia, polegający na:

1. wadliwym przyjęciu, że wnioskodawcy nie przysługuje odszkodowanie w związku z niewątpliwie niesłusznym tymczasowym aresztowaniem pomimo, że zastosowanie środka zapobiegawczego pozostaje w adekwatnym związku przyczynowym z uniemożliwieniem awansu zawodowego wnioskodawcy, a tym samym doprowadzenie do bardzo dużego uszczerbienia jego majątku, doprowadzeniem do zapłaty podatku według wyższego progu podatkowego, wystąpieniem przewlekłych i wymagających długiego leczenia chorób oraz doprowadzeniem do zawieszenia na ponad 7 lat w czynnościach zawodowych,
2. wadliwym przyjęciu, że należne A. B. (1) zadośćuczynienie winno zamykać się w kwocie 20.700 zł, mimo, iż w świetle materiału dowodowego kwota ta jawi się jako symboliczna, szczególnie w świetle niewadliwych ustaleń sądu, że pobyt w areszcie stanowił dla wnioskodawcy duże obciążenie psychiczne i prowadził do poczucia zagrożenia, że doświadczył on cierpień psychicznych związanych z poczuciem poniżenia i utraty godności oraz, że w okresie tymczasowego aresztowania A. B. (1) utracił dobre imię i nieposzlakowaną opinię niezbędną do sprawowania funkcji w Straży Granicznej oraz przychylność lokalnej społeczności.

Wskazując na powyższe, wniósł o zmianę wyroku w zaskarżonej części przez uwzględnienie wniosku w całości oraz zasądzenie od Skarbu Państwa na rzecz wnioskodawcy kosztów zastępstwa procesowego za obie instancje.

Sąd Apelacyjny zważył, co następuje:

Apelacja pełnomocnika wnioskodawcy w części dotyczącej rozstrzygnięcia o wysokości zasądzonych zadośćuczynienia jest zasadna i w tym zakresie (częściowo) zasługiwała na uwzględnienie, w pozostałej zaś części była niezasadna.

W pierwszej części uzasadnienia należy stwierdzić, iż zgodnie z treścią art. 552 § 4 k.p.k. oskarżonemu przysługuje odszkodowanie i zadośćuczynienie w wypadku niesłusznego tymczasowego aresztowania lub zatrzymania.

Odpowiedzialność Skarbu Państwa z tego tytułu, jak zgodnie wskazuje się w doktrynie i orzecznictwie opiera się na zasadzie ryzyka (T. Grygorczuk, J. Tylman: Polskie postępowanie karne, W-wa 1998, s. 805, W-wa 2005, s. 880; S. Waltoś: Proces karny. Zarys systemu, W-wa 2005, s. 565; uchwała SN z 15 IX 1999r. I KZP 27/99, OSNKW 1999, z. 11 – 12, poz. 72). Ryzyko Skarbu Państwa, w tym wypadku, kształtowane jest przede wszystkim przez kryterium słuszności. Jeżeli tymczasowe aresztowanie było słuszne, to samo powstanie szkody, wynikające z jego stosowania, nie stanowi podstawy odpowiedzialności Skarbu Państwa. Tylko więc niewątpliwa niesłuszność może stanowić podstawę tego orzeczenia.

Interpretacja normy art. 552 § 4 k.p.k. we wskazanym kierunku znalazła swój wyraz w uchwale Sądu Najwyższego z dnia 15 września 1999r. I KZP 27/99 (OSNKW 1999, z. 11 – 12, poz. 72), w której wskazano, iż niewątpliwie niesłuszne tymczasowe aresztowanie będzie miało wówczas, gdy było ono stosowane z naruszeniem przepisów k.p.k., dotyczących tego środka zapobiegawczego albo okazało się niezasadne z punktu widzenia ostatecznego prawomocnego rozstrzygnięcia w przedmiocie odpowiedzialności karnej, w świetle całokształtu okoliczności ustalonych w tej sprawie, a także w toku postępowania w przedmiocie odszkodowania lub zadośćuczynienia za niesłuszne tymczasowe aresztowanie. Tak więc w świetle prawomocnego wyroku uniewinniającego, który zapadł wobec wnioskodawcy, jego zatrzymanie i tymczasowe aresztowanie było niewątpliwie niesłuszne, a wniosek jego o odszkodowanie – co do zasady – za jego zatrzymanie i tymczasowe aresztowanie od dnia 25 kwietnia 2006r. do 29 sierpnia 2006r. należało uznać za zasadny.

Nie ulega wątpliwości, że na podstawie przepisu art. 552 § 4 k.p.k. rekompensacie podlega szkoda będąca bezpośrednim następstwem niesłuszności zastosowania tymczasowego aresztowania (post. SN z 7 II 2007r. – V KK 61/06, OSNKW 2007, Nr 3, poz. 28), przy czym bezpośredniość owa wcale nie musi ograniczać szkody wyłącznie do skutków powstałych wprost na skutek fizycznego pozbawienia wolności i tylko w czasie jego trwania.

Nie ulega bowiem wątpliwości, że skutki tego rodzaju mogą w przyszłości wykroczać poza sam moment zwolnienia wnioskodawcy z aresztu, choćby w związku z pogorszeniem jego stanu zdrowia, czy utraty zatrudnienia, nie tracąc przymiotu bezpośredniości. Oczywiście okoliczności te każdorazowo muszą podlegać zindywidualizowanej ocenie sądu orzekającego w realiach konkretnej sprawy, której przedmiotem jest odszkodowanie z tytułu niesłusznego tymczasowego aresztowania (post. SN z 1 I 2002r., IV KR 278/11).

Mając na uwadze powyższe ogólne rozważania i uwagi – do których odwołuje się też skarżący – stwierdzić należy, iż ustalenia sądu meriti, iż roszczenia odszkodowawcze wnioskodawcy nie pozostają w związku z jego pozbawieniem wolności są w pełni prawidłowe i słuszne.

Wiązały się one bowiem m.in. z długotrwałością prowadzonego wobec niego postępowania karnego, powstały wobec innych osób (żony) czy też nie zostały w sposób prawidłowy wykazane.

W tym miejscu należy za sądem I instancji wskazać, iż wnioskodawca złożył wniosek o dodatkowym zatrudnieniu 27 X 2006r., a więc po uchyleniu tymczasowego aresztowania, szkoda zaś dochodzona za uiszczenia wyższego podatku dochodowego była wynikiem zamieszania w czynnościach służbowych, a następnie przywróceniem do pracy za okres od 30 sierpnia 2006r. do 5 lipca 2013r. – znacznie więc wykraczając poza okres aresztu.

Podobnie rzecz się ma z dochodzeniem szkody dotyczącej utraty wartości samochodu który został zatrzymany w wyniku zastosowania zabezpieczenia majątkowego, szkoda zaś wynikła z zatrzymania pieniędzy należących do żony wnioskodawcy (stanowiących majątek odrębny), dotyczy pokrzywdzonej, a nie wnioskodawcy.

Roszczenie zaś wnioskodawcy dotyczące zwrotu kosztów leczenia, czy też braku awansu służbowego nie zostały uprawdopodobnione w dostatecznym stopniu, iż miały ścisły związek z zastosowaniem aresztu i powstały w wyniku zastosowania tego środka.

Wskazać przy tym należy, iż Sąd Okręgowy w swoim uzasadnieniu bardzo szczegółowo odniósł się do wszystkich roszczeń wnioskodawcy, wskazując z jakich powodów i dlaczego uznał je za nieuzasadnione i niezasadne. Stanowisko

to zdaniem Sądu Apelacyjnego należy w pełni podzielić i zaaprobować i dlatego też powtórne przytaczanie tych samych argumentów należało uznać za niepotrzebne i bezprzedmiotowe.

Reasumując, stwierdzić należy, iż zarzuty pełnomocnika wnioskodawcy w tym zakresie są niezasadne. Wbrew tym zarzutom Sąd Okręgowy dokonał oceny wszystkich istotnych dowodów, uzasadniając w sposób logiczny i przekonujący swoje stanowisko. W motywach zaskarżonego wyroku wskazał jakie fakty uznał za ustalone jako odpowiadające rzeczywistemu przebiegowi wydarzeń, na jakich się w tej mierze oparł dowodach i dlatego nie uznał dowodów przeciwnych.

Ocena materiału dowodowego została dokonana z uwzględnieniem reguł określonych w art. 4, 5 i 7 k.p.k., a więc nie narusza granic swobodnej oceny dowodów oraz zgodna jest z zasadami doświadczenia życiowego, nie zawiera też błędów natury faktycznej lub logicznej wobec czego Sąd Apelacyjny w pełni ją podzielił. Wskazać też należy apelującemu, iż zmiana lub uchylenie orzeczenia z uwagi na naruszenie przepisów postępowania może wystąpić nie przy każdej takiej obrazie, a jedynie wówczas gdy obraza ta mogła mieć wpływ na treść orzeczenia – a tego rodzaju wpływu skarżący w swojej skardze na pewno nie wykazał (wyrok SN z 22 V 1984r., IV KR 122/84, OSNPG 11/1984, poz. 101).

Uwagi powyższe w pełni są też aktualne odnośnie zarzutu naruszenia przepisu art. 366 § 1 k.p.k., który w istocie sprowadza się do zanegowania ustaleń faktycznych dokonanych przez sąd meriti – co też było przedmiotem wcześniejszych rozważań

Odnosząc się zaś do wysokości zasądzzonego na rzecz wnioskodawcy zadośćuczynienia, stwierdzić należy, iż apelacja pełnomocnika wnioskodawcy zasługuje w tej części na uwzględnienie.

Z treści apelacji wynika, iż skarżący kwestionuje wysokość zasądzzonego zadośćuczynienia m.in. przez pryzmat wykonywanego zawodu – funkcjonariusza Służby Granicznej. Z tak wyartykułowanym zarzutem należy zdaniem Sądu Apelacyjnego w pełni się zgodzić. Prawdą jest bowiem, iż A. B. (1) wykonywał wskazany wyżej zawód, co stanowi domniemanie o jego uczciwości i osoby wyróżniającej się wysokimi wymogami moralnymi i zawodowymi. Niesłuszne więc jego zatrzymanie i tymczasowe aresztowanie na pewno wywołało u niego większe poczucie krzywdy i bólu jak u innych niesłusznie aresztowanych osób. Faktem jest, iż przebywał w celi wieloosobowej z przestępcami, gdzie został też pobity i był szykanowany. Mógł więc czuć się wyjątkowo zagubiony i zaszczuty. Podkreślić należy, iż w swoim środowisku jest on osobą znaną z racji charakteru swojej pracy i fakt, jego tymczasowego aresztowania na pewno tak szybko nie zostanie zapomniany. Miał też na uwadze przeżycia najbliższej rodziny, w tym okoliczności dotyczących samego zatrzymania. Należy więc stwierdzić, iż w tym konkretnym przypadku stopień dolegliwości z jakim wiązało się stosowanie wobec wnioskodawcy najsurowszego środka przymusu, a więc przykrości i przeżycia natury moralnej z tego wynikające (uczucie niesprawiedliwości, utrata dobrego imienia, konieczność poddania się rygorom związanym ze stosowaniem aresztowania, jak również ostracyzm środowiskowy) był znacznie większy jak w przypadku innego niesłusznie tymczasowo aresztowanego.

Pozbawienie wolności było dla wnioskodawcy jednoznaczne z poczuciem poniżenia, a nawet wręcz hańby. Była to dla niego wyjątkowo ciężka dolegliwość, a jego pobyt w areszcie kształtował się na poziomie ponadprzeciętnych dolegliwości z przebywania w środowisku kryminalistów, obawy o własne życie i zdrowie, złe warunki sanitarne i żywnościowe, odmienne traktowanie przez współwięźniów.

Jednocześnie stwierdzić należy, iż zasądzona kwota zadośćuczynienia nie może stanowić sposobu uzyskania nadmiernych korzyści finansowych, musi też być odpowiednia do realiów społecznych i gospodarczych państwa.

Biorąc pod uwagę te wszystkie okoliczności należało zdaniem Sądu Apelacyjnego uznać apelację pełnomocnika wnioskodawcy za uzasadnioną w tej części i podwyższyć A. B. (1) kwotę zadośćuczynienia za niesłuszne zatrzymanie i tymczasowe aresztowanie do kwoty 41.400 zł.

Ustalając wysokość kwoty zadośćuczynienia sąd I instancji za małą więc wagę przywiązał do okoliczności związanych z pełnieniem przez A. B. (1) służby w Straży Granicznej, co na pewno wiązało się z ponad przeciętną krzywdą jaką poniósł w wyniku zastosowania wobec niego „niewątpliwie niesłusznego” zatrzymania i tymczasowego aresztowania.

Pozostałe ustalenia Sądu Okręgowego, a dotyczące przedmiotowego rozstrzygnięcia były prawidłowej nie zawierają błędów, a dokonane zostały na podstawie całokształtu zgromadzonego w sprawie materiału dowodowego.

Z tych wszystkich względów na podstawie art. 437 § 1 k.p.k., orzeczono jak w sentencji.

O kosztach procesu za II instancję orzeczono na podstawie art. 554 § 2 k.p.k.

A.